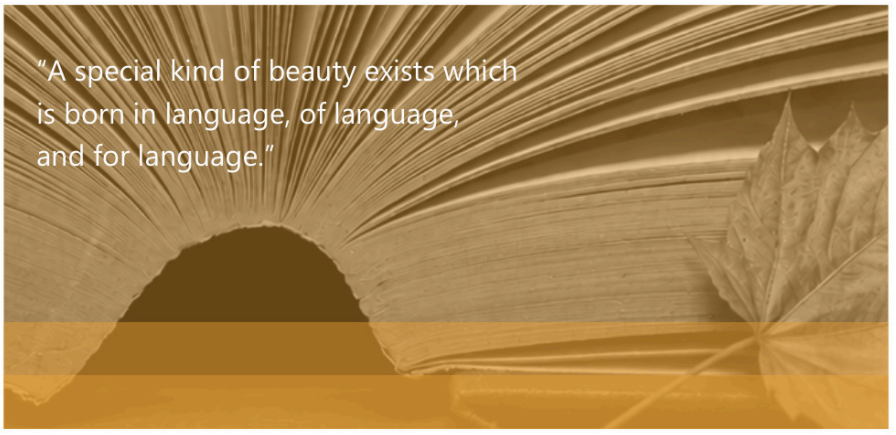
VOLUME 10, OCTOBER 2026
ISSN: 3060-4958

The Lingua Spectrum

UZBEKISTAN STATE WORLD
LANGUAGES UNIVERSITY

MORE INFO:

www.lingvospektr.uz

t.me/thelinguaspectrum

Kholmuradova L.E., Axmadova G.K.	Games for developing communicative skills in primary school	507
Axmadaliyeva X.A.	The effectiveness of developing life skills among grade 10–11 students through the CLIL approach	517
Abdurasulova N.A.	Fostering professional readiness among tourism students through contextualized English language learning	527
Ismailov Y.N.	Intangible cultural heritage as an object of didactic authenticity in German language teaching (a comparison of Germany and Uzbekistan)	535
Djurayeva M.Sh.	Project tasks based on comparative analysis of culturally situated communication in English speaking classes	543
Rakmankulova N.Kh.	Pedagogical conditions for developing the cognitive competence of future teachers through facilitative interaction	553
TRANSLATION		**564**
Mamatqulova L.B., Salisheva Z.I.	Translation strategies for culture-bound units in Chinese spring festival greetings into Uzbek	565
Uzakova L.A.	Translation issues of wedding-related phraseological units and the degree of equivalence	573
Mamatqulova L.B., Salisheva Z.I.	National and cultural concepts in Chinese mid-autumn festival (中秋节) greetings and their translation into Uzbek	582
Akhmedova A.N., Mirzayeva M.B.	Contextual semantics of literary portrait units and their functional correspondence in translation	590
Akhmedova A.N., Batirova Kh.E.	Grammatical and Syntactic Transformations in the Translation of Short News Items of Higher Education Institutions between Uzbek and English	601
HISTORY		**609**
Namazov A.T.	Uzbekistan 1930–1939: the period of the Latin alphabet	610
CONTENTS		**615**

The Lingua Spectrum
Cogito, ergo sum

Jurnal Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan 2025-yil 4-yanvar kuni 366/5-sonli qaror bilan tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Uzbekistan 1930–1939: the period of the Latin alphabet

Namazov Asliddin Turobovich
asliddinnamazov0@gmail.com
Independent researcher,
Uzbek State World Languages University

Annotation *This article provides a comprehensive overview of the Latin alphabet period in the history of Uzbekistan from 1930 to 1939. The political, social, and cultural aspects of the writing reform process are analyzed in depth, and its positive impact on literacy and the pursuit of modernity is highlighted, as well as its negative consequences for national memory and religious heritage. The article, based on archival documents, the press of that time, and scientific research, highlights the role and lessons of this period as a complex process. The results show that, although the transition to the Latin alphabet was an important factor in the spiritual renewal of the people, it also created difficulties for the process of preserving historical memory and national identity.*

Keywords *Uzbekistan, 1930–1939, Latin alphabet, writing reform, national memory, literacy, Jadidism, Soviet ideology*

O‘zbekiston 1930–1939-yillar: lotin alifbosi davri

Namazov Asliddin Turobovich
asliddinnamazov0@gmail.com
Mustaqil izlanuvchi,
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Annotatsiya *Ushbu maqolada O‘zbekiston tarixidagi 1930–1939-yillar oralig‘idagi lotin alifbosi davri keng yoritilgan. Yozuv islohoti jarayonining siyosiy, ijtimoiy va madaniy jihatlari chuqur tahlil qilinib, uning savodxonlikning oshishi va zamonaviylikka intilishdagi ijobiy ta’siri bilan birga, milliy xotira va diniy merosga yetkazgan salbiy oqibatlari ham ko‘rsatilgan. Maqolada arxiv hujjatlari, o‘sha davr matbuoti va ilmiy tadqiqotlarga asoslanilgan holda, bu davrning murakkab jarayon sifatidagi o‘rni va saboqlari yoritilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, lotin alifbosiga o‘tish xalqning ma’naviy yangilanishi uchun muhim omil bo‘lgan bo‘lsa-da, tarixiy xotira va milliy o‘zlikni saqlash jarayoniga qiyinchiliklar tug‘dirgan.*

Kalit so‘zlar *O‘zbekiston, 1930–1939-yillar, lotin alifbosi, yozuv islohoti, milliy xotira, savodxonlik, jadidchilik, sovet mafkurasi*

Узбекистан 1930–1939 годы: период латинского алфавита

Намазов Аслиддин Туробович
asliddinnamazov0@gmail.com
Независимый исследователь,
Узбекский государственный университет мировых языков

Аннотация *В статье представлен всесторонний обзор периода латинского алфавита в истории Узбекистана с 1930 по 1939 год. Глубоко анализируются*

политические, социальные и культурные аспекты процесса реформы письма, подчеркивается его положительное влияние на грамотность и стремление к современности, а также его негативные последствия для национальной памяти и религиозного наследия. Статья, основанная на архивных документах, прессе того времени и научных исследованиях, освещает роль и уроки этого периода как сложного процесса. Результаты показывают, что, хотя переход на латиницу был важным фактором духовного обновления народа, он также создал трудности для процесса сохранения исторической памяти и национальной идентичности.

Ключевые слова *Узбекистан, 1930–1939, латинский алфавит, реформа письма, национальная память, грамотность, джадидизм, советская идеология*

Kirish

XX asrning 30-yillari O‘zbekiston tarixida siyosiy va madaniy jihatdan keskin o‘zgarishlar davri sifatida tarixda qolgan. Aynan 1929-yilda qabul qilingan qaror asosida O‘zbekistonning yozuv tizimi arab yozuvidan lotin yozuviga o‘tkazildi va bu jarayon 1930–1939-yillar davomida keng miqyosda amalga oshirildi. Ushbu davr “lotin alifbosi davri” sifatida tarixga kirgan bo‘lib, u nafaqat texnik va lingvistik o‘zgarishlarni, balki jamiyatning madaniy, siyosiy va ijtimoiy hayotida chuqur iz qoldirdi. Lotin alifbosining joriy etilishi O‘zbekiston xalqining savodxonligini oshirish, yangi madaniy va ilmiy tafakkurni shakllantirishga qaratilgan edi. Shu orqali xalqni "jaholatdan chiqarish", zamonaviy dunyo bilan bog‘lash, ilm-fan va texnika yutuqlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish ko‘zda tutilgan edi. Biroq bu jarayon oddiygina yozuvni almashtirishdan iborat bo‘lmadi. U o‘z ichiga mafkuraviy kurashni, milliy qadriyatlar va an’analarga bo‘lgan munosabatni ham qamrab oldi. Lotin alifbosining joriy etilishi o‘zbek madaniyatining jahon maydoniga chiqishida muhim qadam bo‘lsa-da, bu o‘zgarish ko‘plab ziyolilar, ma’rifatparvarlar va oddiy xalq o‘rtasida turli munosabatlar va qarama-qarshiliklarni yuzaga keltirdi. Ushbu maqolada 1930–1939-yillar oralig‘ida O‘zbekistonning madaniy-ma’rifiy taraqqiyotiga lotin alifbosining ta’siri, uning afzallik va kamchiliklari, shuningdek, bu davrning tarixiy saboqlari chuqur ilmiy tahlil etiladi.

Adabiyotlar tahlili va Metodologiya

1930–1939-yillar davridagi lotin alifbosiga o‘tish jarayoni bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar bugungi kungacha keng ko‘lamda olib borilgan. Ayniqsa, yozuv islohoti jarayonining siyosiy, madaniy va ijtimoiy jihatlari bo‘yicha qator tadqiqotchilar chuqur tahlillar berib o‘tgan.

Q. Usmonovning O‘zbekiston yozuv tarixi (2005) asarida yozuv evolyutsiyasining bosqichlari, jumladan, arab yozuvidan lotinga o‘tish sabablari va natijalari keng tahlil qilingan. Muallif yozuv islohoti orqali sovet hokimiyatining aholi ongiga ta’sir qilish, diniy an’analarni zaiflashtirish va yangi dunyoqarashni shakllantirishni maqsad qilganini asoslagan (Usmonov, 2005).

A. Is’hoqovning O‘zbekiston madaniyati va ma’rifati tarixi (2010) asarida lotin alifbosining joriy etilishi savodxonlikning oshishiga xizmat qilgani, lekin shu bilan birga, eski avlod va yangi avlod o‘rtasida ma’naviy uzilishlar yuzaga kelgani ta’kidlanadi. Is’hoqov, ayniqsa, bu davrda yozilgan darsliklar va ommaviy adabiyotlar yordamida yangi avlod ongiga sovet mafkurasini singdirish mexanizmini batafsil yoritadi (Is’hoqov, 2010).

S.N. Mirzayevning O‘zbek yozuvi va madaniy taraqqiyot (2014) nomli tadqiqotida lotin alifbosiga o‘tishning madaniy hayotdagi

ijobiy va salbiy tomonlari tahlil qilingan. Mirzayevga ko‘ra, bu davrda milliy adabiyot va matbuot jadal rivojlanib, yangi gazeta va jurnallar paydo bo‘ldi, lekin ziyolilar qatlamining bir qismi yangi yozuvni o‘zlashtirishda qiyinchiliklarga duch kelgan (Mirzayev, 2014).

Shuningdek, Karimovning Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q (1997) asarida lotin alifbosiga o‘tishning milliy xotira va identitetga ta’siri haqida tarixiy-falsafiy mulohazalar mavjud. Muallif bunday o‘zgarishlarni milliy merosning bir qismi sifatida ko‘rib, ularni xalq ongidagi murakkab psixologik jarayon sifatida baholaydi (Karimov, 1997).

Tadqiqotda tarixiy-tahliliy, qiyosiy va tizimli yondashuvlardan foydalanildi. Tarixiy-tahliliy uslub yordamida yozuv o‘zgarishi jarayonidagi voqealar izchilligi va sabab-oqibat munosabatlari o‘rganildi. Qiyosiy yondashuv orqali O‘zbekistondagi yozuv islohoti boshqa Markaziy Osiyo respublikalari bilan taqqoslab ko‘rildi. Masalan, Qozog‘iston, Tojikiston va Turkmaniston ham ayni davrda lotin alifbosiga o‘tkazilgan, lekin u yerdagi sotsial-madaniy natijalar O‘zbekiston tajribasidan ba’zi jihatlarda farqlangan. Tizimli yondashuv orqali yozuv o‘zgarishining siyosiy, madaniy va ijtimoiy jihatlari o‘zaro bog‘liqlikda yoritildi. Bu esa umumiy jarayonning ichki mexanizmlarini ochib berishga yordam berdi.

Bundan tashqari, maqolani tayyorlash jarayonida O‘zbekiston Milliy arxivi hujjatlari, 30-yillardagi gazetalar (masalan, Qizil O‘zbekiston, Yangi yo‘l) va o‘sha davrdagi darsliklar ham qo‘llanildi. Bu manbalar yozuv islohoti jarayonini jonli va amaliy misollar bilan tahlil qilish imkonini berdi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, 1930–1939-yillar oralig‘idagi lotin alifbosiga o‘tish jarayoni O‘zbekistonning madaniy va ijtimoiy hayotida qator tub o‘zgarishlarni yuzaga keltirgan. Birinchi navbatda, bu davrda savodxonlik darajasi sezilarli darajada oshgan. 1926-yilda aholining savodli qismi atigi 6–7 % bo‘lgan bo‘lsa, 1939-yilga kelib bu ko‘rsatkich 65–70 % ga yetgani manbalarda qayd etilgan. Lotin alifbosi o‘zbek tilini o‘rganishni yengillashtirgan, fonetik yondashuv asosidagi yozuv tizimi oddiy xalq uchun qulay bo‘lgan. Shu sababli, qishloq joylarda ham ko‘plab yangi maktablar ochilib, millionlab bolalar va kattalar o‘qishga jalb etildi. Ayniqsa, ayollar o‘rtasida savodxonlik oshishi bilan ularning jamiyatdagi mavqei mustahkamlangan va ijtimoiy faolligi kuchaygan. Yozuv islohoti orqali ko‘plab yangi gazeta va jurnallar nashr qilina boshladi. Masalan, Qizil O‘zbekiston, Yangi yo‘l, Sharq yulduzi kabi nashrlar lotin alifbosida chiqib, ommaviy axborot vositalarining ta’sir doirasini kengaytirdi. Shu nashrlar orqali sovet mafkurasi faol yoyilgan va yangi avlodning ongida sotsialistik qadriyatlar shakllantirilgan.

Milliy adabiyot va dramaturgiyada ham yangi uslublar paydo bo‘ldi. Jadidchilik ruhidagi ma’rifatparvarlik g‘oyalari, milliy uyg‘onish talablari va yangi zamonaviy mavzular ko‘tarildi. Ammo ayni paytda, siyosiy nazoratning kuchayishi bilan jadidchilik yo‘nalishi tanqid ostiga olinib, bir qator yozuvchilar va ziyolilar qatag‘onga uchradi. Bu esa ijodiy erkinlikni cheklab, san’at va adabiyotning mafkuraviy ramkaga solinishiga olib keldi. Lotin alifbosiga o‘tish jarayonida xalqning diniy merosini o‘rganishga, qadimgi yozma manbalarni o‘qishga bo‘lgan imkoniyat cheklangan. Chunki yangi avlod lotin alifbosida o‘qib-yozishni o‘rganar, eski arab yozuvidagi kitob va manbalardan uzoqlashgan. Shu bilan, milliy xotira va tarixiy meros bilan bog‘liq ma’lum uzilishlar yuzaga kelgan.

Arxiv hujjatlari va o‘sha davr matbuotidan olingan dalillar ko‘rsatadiki, yozuv islohoti bir yoqlama emas, balki ko‘p qirrali va murakkab jarayon bo‘lgan. Yozuvning yangilanishi, bir tomondan, jamiyatda zamonaviylik va yangilik ruhi uyg‘otgan bo‘lsa, ikkinchi tomondan, u xalqning o‘z o‘tmishi bilan bog‘liqligini zaiflashtirgan va tarixiy xotirani sinovga qo‘ygan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, 1930–1939-yillar lotin alifbosi davri o‘zbek xalqining savodxonligini oshirish, ijtimoiy va madaniy modernizatsiya jarayonlarini tezlashtirishga

xizmat qilgan bo‘lsa-da, milliy meros va o‘zlikni anglash jarayonida murakkab oqibatlarga olib kelgan.

Muhokama

O‘zbekiston tarixidagi 1930–1939-yillar lotin alifbosi davri – bu nafaqat yozuv tizimining texnik o‘zgarishi, balki jamiyatning butun bir ma’naviy va madaniy asoslarini yangilashga qaratilgan keng qamrovli jarayon sifatida e’tiborni tortadi. Avvalo, yozuvning lotinlashtirilishi o‘zbek xalqining jahon ilm-faniga yaqinlashishida va yangi davrga moslashishida muhim omil bo‘ldi. Lotin alifbosi yordamida o‘zbek tili va adabiyoti yanada soddalashdi, fonetik prinsiplarga asoslangan yozuv xalq orasida tezroq tarqaldi va savodxonlik ko‘rsatkichining oshishiga xizmat qildi. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, islohot o‘z zamonasi uchun ijobiy yangilik bo‘lib ko‘rindi va ko‘plab ziyolilar tomonidan qo‘llab-quvvatlandi. Biroq, bu davrning ichki siyosiy va mafkuraviy kontekstini e’tibordan chetda qoldirish mumkin emas. Sovet hokimiyati yozuv islohotini aholining diniy va milliy o‘zligini zaiflashtirish uchun qulay vosita sifatida ko‘rdi. Arab yozuvi o‘rniga lotin yozuviga o‘tish orqali islomiy merosdan ma’naviy uzilish yuzaga keldi. Masalan, diniy asarlar va qadimiy qo‘lyozmalar yangi avlod uchun o‘qilmaydigan bo‘lib qoldi. Bu esa xalqning tarixiy xotirasida katta bo‘shliq hosil qildi. Lotin alifbosi joriy etilishi bilan birga, ommaviy axborot vositalarida va ta’lim tizimida keng ko‘lamli mafkuraviy kampaniyalar boshlandi. Gazeta va jurnallarda yangi yozuvni targ‘ib qilish orqali sovet ideologiyasi singdirildi. Shu yo‘l bilan kommunistik qadriyatlar, sotsializm g‘oyalari va ateizm targ‘ib qilindi. Natijada, yangi avlodda diniy va an’anaviy qadriyatlarga bo‘lgan qiziqish asta-sekin susayib bordi.

Yana bir muhim jihat – bu davrda xalqning ko‘p qirrali madaniyati, jumladan, adabiyot va san’at yo‘nalishlarida ham yirik o‘zgarishlar yuz berdi. Jadidchilikning oxirgi yillari sifatida qaraladigan bu davrda hali ham milliy uyg‘onish va modernizatsiya g‘oyalari davom etgan bo‘lsa-da, 30-yillar oxiriga kelib, qatag‘onlar tufayli erkin fikrli ziyolilar repressiya qilindi. Cho‘lpon, Fitrat, Abdulla Qodiriy kabi milliy uyg‘onish arboblari lotin alifbosidan faol foydalangan, ammo ularning asarlari keyinchalik mafkuraviy tanqidga uchradi va taqiqlangan.

Qiyosiy tahlillar ko‘rsatadiki, O‘zbekiston tajribasi boshqa Markaziy Osiyo respublikalaridagi yozuv islohotlariga o‘xshash bo‘lsa-da, o‘zbek xalqi uchun bu jarayon ancha chuqur va og‘ir kechgan. Chunki o‘zbek tili va madaniyati o‘sha davrda Markaziy Osiyoda yetakchi rol o‘ynagan va lotinlashtirish bu ustunlikni sovet markaziy boshqaruvi ostiga bo‘ysundirish vositasi sifatida ham ishlatilgan.

Bu davrning saboqlari shuni ko‘rsatadiki, yozuvning o‘zgarishi nafaqat lingvistik jarayon, balki milliy ong va madaniy xotiraning o‘zgarishi bilan chambarchas bog‘liq. O‘zbek xalqi murakkab ijtimoiy va siyosiy sharoitlarga moslashishda o‘z o‘zligini saqlashga harakat qilgan, ammo shafqatsiz repressiyalar va mafkuraviy bosimlar bu jarayonni og‘irlashtirgan. Yig‘ma holda qaralganda, lotin alifbosi davri o‘zbek xalqining modernizatsiya yo‘lidagi ijobiy va salbiy tajribalarini jamlagan murakkab davr sifatida baholanishi mumkin. Shu asosda, tarixiy xotira va milliy o‘zlikni tiklash jarayonida bu davrdan olinadigan saboqlar bugungi kunda ham dolzarb bo‘lib qolmoqda.

Xulosa

O‘zbekiston tarixidagi 1930–1939-yillar lotin alifbosi davri – bu nafaqat tilshunoslikdagi inqilobiy o‘zgarish, balki butun bir madaniy, ijtimoiy va siyosiy muhitning yangilanish jarayoni sifatida tarixiy ahamiyat kasb etadi. Ushbu davrning asosiy natijalaridan biri – xalq savodxonligining keskin oshishi va yangi avlodning shakllanishidir. Lotin alifbosiga o‘tish tufayli ko‘plab yangi maktablar ochildi, yangi darsliklar tayyorlandi va keng omma zamonaviy bilimlarga yanada yaqinlashdi. Biroq, yozuv o‘zgarishi nafaqat ijobiy, balki murakkab va ziddiyatli oqibatlarga ham olib keldi. Arab yozuvining yo‘qolishi milliy meros, diniy va tarixiy matnlarni o‘rganishda katta to‘siq bo‘ldi.

Natijada, yangi avlod o‘z tarixiy ildizlaridan va diniy manbalardan uzoqlashdi. Bu esa xalqning tarixiy xotirasida chuqur iz qoldirdi va milliy o‘zlikni anglash jarayonini murakkablashtirdi.

Sovet hokimiyati lotin alifbosini joriy etish orqali o‘z mafkurasini keng yoyishga muvaffaq bo‘ldi. Ommaviy axborot vositalari va ta‘lim tizimi orqali aholiga kommunistik qadriyatlar singdirildi. Shu bilan birga, milliy ziyolilar qatlamining yo‘q qilinishi, erkin fikrning bostirilishi va ijodiy muhitning mafkuraviy nazoratga o‘tishi madaniy rivojlanish jarayonini keskin sekinlashtirdi. Shu davrda milliy adabiyot va san‘at sohalarida yangi mavzular va yo‘nalishlar paydo bo‘lgan bo‘lsa-da, bu yangilanishlar erkin ijod asosida emas, balki sovet mafkurasi yo‘riqlariga asoslangan edi. Cho‘lpon, Fitrat, Qodiriy kabi jadidlar va milliy uyg‘onish arboblarining asarlari, ular ifodalagan milliy g‘oya va mustaqillik ruhini yo‘q qilishga qaratilgan siyosiy kampaniyalar bilan birga bostirildi.

Tarixiy tajriba shuni ko‘rsatadiki, yozuv islohoti o‘zbek xalqining zamonaviylikka intilish yo‘lidagi bir qadam sifatida baholansa-da, uni sharoit va davr kontekstidan ajratib bo‘lmaydi. Lotin alifbosiga o‘tish jarayoni nafaqat ma’rifiy va texnik yangilanish, balki milliy qadriyatlar va mustaqil tafakkur uchun jiddiy sinov bo‘ldi. Bugungi kunda O‘zbekiston mustaqillik sharoitida tarixiy xotirani tiklash, milliy qadriyatlarni qayta baholash va zamonaviy yozuv tizimini rivojlantirish borasida katta ishlar amalga oshirilmoqda. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, lotin alifbosi davrining saboqlari xalqimiz uchun nafaqat o‘tmishni eslash, balki kelajakni to‘g‘ri yo‘naltirishda ham muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

Demak, 1930–1939-yillar lotin alifbosi davri o‘zbek tarixida murakkab va ziddiyatli, lekin o‘ta muhim tarixiy bosqich sifatida qolmoqda. U o‘zbek xalqining o‘zligini saqlash, zamonaviylik va mustaqillikka intilish yo‘lida muhim saboqlar manbai sifatida qadrli bo‘lishi shubhasizdir.

References:

1. Axmedov, A. (2008). *O‘zbekiston yozuv islohoti va uning ijtimoiy-madaniy oqibatlari*. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Is’hoqov, A. (2010). *O‘zbekiston madaniyati va ma’rifati tarixi*. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti.
3. Karimov, I. (1997). *Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q*. Toshkent: O‘zbekiston nashriyoti.
4. Mirzayev, S. N. (2014). *O‘zbek yozuvi va madaniy taraqqiyot*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
5. *O‘zbekiston Respublikasi Markaziy davlat arxivi fond materiallari* (1930–1939-yillar).
6. *Qizil O‘zbekiston gazetasi arxiv sonlari* (1930–1939-yillar).
7. Qodiriy, A. (1994). *Tanlangan asarlar*. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti.
8. Rasulov, M. (2001). *O‘zbek adabiyoti tarixi*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti.
9. Usmonov, Q. (2005). *O‘zbekiston yozuv tarixi*. Toshkent: Fan nashriyoti.
10. *Yangi yo‘l gazetasi arxiv sonlari* (1930–1939-yillar).